

Titlu: Întoarcerea lui Marius

Autor: Vlad Odobescu

Locul publicării: Decât o Revistă

Data publicării: 12.09.2013

Am căutat un tânăr pe care să-l însoțesc pe drumul dintre închisoare și casă, pentru a scrie despre reintegrarea lui în societate. Am găsit un drum scurt, întortocheat și plin de întrebări.

O superstiție din pușcărie zice că trebuie să-ți iei la plecare toate lucrurile, ca să n-ai după ce te întoarce. Însă Marius Valentin, un tânăr firav de 21 de ani, va ieși azi pe poarta Penitenciarului pentru Minori și Tineri (PMT) Tichilești doar cu o pungă în care are împăturit tricoul preferat și o mapă neagră. Le-a împărțit din vreme colegilor de penitenciar toate puloverele, pantalonii și tricourile purtate în ultimele luni. Pe patul din stânga al celulei E 4-16 e un pled galben cu gri împăturit fără vreo cută, iar dedesubt a rămas o pereche de adidași. E foarte cald pentru începutul lui aprilie, așa că Vali pleacă spre casă, după 14 luni și 10 zile de închisoare, doar într-o bluză gri, tricou, blugi și teniși roșii.

Acum, când mergem amândoi spre poartă, încă am impresia că știu destule despre el. Îi plac cartofii prăjiți, a lucrat la McDonald's, în București, a ajuns aici pentru că a condus o mașină despre care nu știa că e furată, are o fetiță pe nume Ștefania, vrea să se însoare cu Georgiana, scrie poezii.

Am aflat toate astea la Tichilești, acum trei luni, într-o zi cu viscol. Căutam un caz care să vorbească despre reintegrarea în societate a tinerilor ieșiți din închisoare. Reprezentanții penitenciarului mi-au recomandat trei băieți care urmau să se elibereze în curând. I-am așteptat într-o sală luminoasă, un fel de sufragerie separată de penitenciarul propriu-zis. Au intrat cu capul plecat, s-au scuturat de zăpadă, s-au așezat câteva minute în fotoliul de lângă ușă. Ceilalți doi erau monosilabici, dar Vali părea dornic să vorbească. A trecut ușor peste scena stânjenitoare ca o preselecție fără câștigători și mi-a povestit pe larg despre el. Voia să se reangajeze și să-și crească fetița. Spunea că, de când a ajuns în închisoare, s-a maturizat brusc.

A doua zi, când colegul meu Sorin îi făcea poze în celulă, la vorbitor, pe holuri și afară, în ger, Vali își ridică fruntea, își încrucișa brațele și privea obiectivul pe sub sprâncene, cum fac băieții răi. La urmă de tot, purtătorul de cuvânt l-a luat deoparte și i-a zis că rămâne deocamdată secret, dar se pare că el a fost ales pentru articol. Nu mă gândisem până atunci la personajul principal ca la un câștigător, dar Vali chiar s-a bucurat.

A existat, ce-i drept, un mic premiu. Înainte de Crăciun, i-am trimis câteva fotografii într-un plic, în două exemplare fiecare. A expediat un set de poze acasă. Pe spatele uneia dintre ele a scris cu markerul: „Afară, în curtea penitenciarului, la -15 grade, pozam. Eram în gând cu comorile mele Ștefania și Georgiana (2012)”.

Vali a intrat în comisia de eliberare condiționată pe 25 martie 2013. A avut rapoarte bune, a muncit, a câștigat zile și a ieșit cu câteva luni mai devreme decât era programat. În zilele următoare, avea să-l întrebe de mai multe ori pe purtătorul de cuvânt al închisorii dacă vin în ziua eliberării, așa cum promisesem.

Am venit. În dimineața asta e soare, cald și vânt, și-o să-l însoțesc pe Vali acasă. Îl găsesc într-un birou îngrămădit și întunecat din clădirea administrativă a penitenciarului. Lângă el stă un bărbat solid, în geacă de piele. Vali stă pe un scaun, cu umerii aduși puțin în față, și parcurge șirul formalităților pentru eliberare. Nu zâmbește, răspunde însă repede când e chestionat, pune întrebări când e cazul. „Mai scriu că sunt încarcerat?”. E una dintre ultimele hârtii pe care le scrie în detenție. Trebuie să menționeze încă o dată că se află la Tichilești „pentru săvârșirea infracțiunii de furt, condamnat la 2,1 ani închisoare”. Scrie repede, iar rândurile urcă spre dreapta, literele se micșorează și se îngrămădesc.

Are voie să fumeze în birou, iar bărbatul în geacă de piele îi întinde din când în când pachetul, bricheta și o scrumieră neagră și îl ia uneori pe după umeri, aproape părintește. Vali pare mirat, dar n-are nimic de obiectat, fumează în colțul său de birou și când nu fumează își frământă mâinile a nerăbdare.

E ultima lecție de viață pe care Vali o primește în penitenciar, după cum precizează, cu ceva emfază, bărbatul. Spune că sunt puțini care înțeleg de ce se află aici și regretă, poate doar 20-25% dintre toți. Dintre aceștia, 1-2% sunt de genul lui Vali, adică „chiar o duc la extrem vizavi de recunoaștere” și spun întruna cât de rău le pare pentru ce-au făcut. Vali, cel puțin, așa s-a comportat. Cei din personalul penitenciarului, inclusiv bărbatul care îi vorbește acum, l-au urmărit multă vreme pentru a vedea dacă e sincer sau se preface. Se uită iar spre băiat: „Dacă ai simulat, e perfect: poți să te duci la teatru”.

Îi amintește că mâine trebuie să se prezinte la secția de poliție cu actele la el, că e bine ca după ce-și cumpără o cartelă telefonică să dea un telefon la penitenciar, și-l studiază din cap până-n picioare. „Să ne suni, să ne spui: «Dom'le, e bine». Nu se știe când ne vedem, deși Bucureștiul e mare. Știi cum suntem noi aici: nici cu gândul nu gândești în afară.”

„Vă promit că n-o să vă dezamăgesc”, îi spune Vali. După, pleacă la amprentare, iar eu mai rămân o vreme în birou.

Drumul spre ieșire e presărat cu hârtii și ștampile. Când ajunge în fața vreunui lucrător din penitenciar, Vali ține mâinile împreunate ca la biserică, iar uneori scoate de pe cap căciula lălâie în pătrățele alb-negre și-și descoperă claiă de păr brunet de pe frunte. A trăit ultimele zile de detenție doar cu țigări și cafea și zice că n-a închis un ochi, nici după ce-a luat pastile. Acum înaintează cuminte pe sub geamurile clădirii noi a pușcăriei, fără să răspundă când colegii îi strigă din urmă „Vali, te eliberezi?” și un „Hristoșii mă-tii!” aproape prietenesc. La prima poartă primește biletul de eliberare și un plic cu 99,66 de lei (bani câștigați pe durata detenției), iar consilierul educativ îi urează să fie sănătos și să nu greșească.

La ghereta ultimei porți, un bărbat în uniformă îl întreabă numele complet, se uită peste documentele de eliberare și-i dă înapoi buletinul. E liber.

Eu, în schimb, sunt apăsător de o veste cumplită. Imediat ce Vali a plecat la amprentare și-am rămas singuri, bărbatul în geacă de piele care-i dăduse țigări și-l luase pe după umeri și-a schimbat vocea, a tras scrumiera mai aproape și mi-a zis că trebuie să știu ceva despre băiatul ăsta.

A sunat maică-sa și le-a zis că prietena lui, Georgiana, a murit într-un accident de circulație, iar Vali nu știe nimic. Am înghețat pe scaun, iar el a continuat cu voce egală. Fata era în mașină cu unchiul său, n-avea centură, acul s-a oprit la 160 km/h. Împreună cu familia, conducerea pușcării a hotărât să nu-i spună, pentru că putea să facă vreo prostie. De atunci, sistemul penitenciar s-a înmuiat puțin, iar Vali a fost lăsat să cheltuiască mai mulți bani la magazin, pentru a-i rămâne de mai puține telefoane acasă. Angajații penitenciarului s-au gândit că trebuie să știu asta și că pot să-i spun sau nu. E decizia ta, mi-a spus bărbatul în geacă de piele.

De la Tichilești până în centrul Brăilei sunt 20 de kilometri, iar de la Brăila până acasă, în București, încă 216 kilometri. Pentru puștiul ăsta, e drumul între două nenorociri, între pușcărie și moartea unui om drag. N-o să-i zic nimic. Vreau să-i las câteva ore de gânduri bune și de planuri.

În clipa asta, mă simt de parcă știu prea multe despre Vali.

Dincolo de gardul închisorii e un câmp presărat cu furnale și cazane industriale, iar un vânt cald ridică tot praful Bărăganului. După ce-a lăsat unui angajat să-i plătească țigările care l-au ajutat să supraviețuiască ultimelor zile, spune că i-au mai rămas vreo 45 de lei. Bani ăștia nu i-ar ajunge nici pentru tren. Știe asta și-mi sugerează că aș putea să-l ajut și că-mi va înapoia banii chiar a doua zi când voi veni la cină cu ai lui. Sunt de acord, deși am îndoieli. Dar nu asta îl preocupă acum – își studiază în amănunt buletinul, spune că i-a fost dor de bucata asta de plastic.

Autobuzul galben de 14:15 e păzit de 7 icoane cu Maica Domnului cu Pruncul lipite deasupra parbrizului. Șoferul povestește însuflețit un accident petrecut pe aici: s-a înfipt unul cu viteză în bara podului, acolo unde drumul o face la dreapta. Vali își alege un loc pe rândul din dreapta. Vreau să-i zic ceva legat de drum și-l strig pe nume, dar mă corectează: „[În penitenciar] M-au strigat Vali, eu eram obișnuit cu Marius”. Nu știe cum s-a întâmplat și n-a încercat să le zică ceva despre asta. Sunt surprins, dar în același timp pare un detaliu în logica poveștii ăsteia pe care o documentez din decembrie.

Atunci când am fost prima dată la Tichilești, tocmai contradicțiile astea m-au făcut să fiu interesat de tânărul Marius Valentin* (Nu e numele lui complet. Am ales să-i protejăm identitatea pentru a nu-i afecta șansele de a se reintegra în societate). La primul interviu, în ziua aceea cu viscol, Vali mi-a zis că mama sa e medic chirurg la Spitalul de Urgență din București, iar tatăl său are o firmă de construcții.

Dar dosarul său, pe care l-am văzut a doua zi, descria o altă realitate: „Provine dintr-o familie dezorganizată – prin deces patern în 1994, 3 copii, cu o situație socio-materială modestă”. Nici vorbă de firmă de construcții sau de mamă chirurg.

Tot atunci, mi-a spus că e vinovat de o singură faptă: a condus o mașină despre care știa că e a unui prieten. Mi-a zis că avea permis și că, în condițiile astea, pedeapsa i s-a părut exagerată.

Mi-a dat o pagină scrisă de el, un fel de CV. La rubrica „loc de muncă anterior” menționase „agent sub acoperire la o secție de poliție din București”, iar la „ultimul loc de muncă” – restaurantul „MekDonald's”. La „studii” – că a terminat „Liceul Bilingv Decebal, promoția ianuarie 2012” și că are Bacalaureatul luat. Alături însă, avea o adeverință semnată de conducerea Școlii de Arte și Meserii nr. 2 din București, care arăta că în ianuarie 2012 dăduse examenul de absolvire și obținuse calificarea de „lucrător în lăcătușerie mecanică – structuri”.

La 8 zile după examen, a fost arestat.

Marius ține la diplomele din mapa neagră. Pe unele le-a obținut la Tichilești, însă arată ca orice diplomă din afară. Cel puțin teoretic, are aceleași șansele ca oricare altul.

La Tichilești s-a calificat ca instalator și zidar pietrar tencuitor. Încă de pe 27 ianuarie 2012, când a ajuns, a fost evaluat și i s-a recomandat să participe la asemenea cursuri și la „activități/programe sportiv-recreative; activități educaționale de grup; activități de bibliotecă”.

La următoarea evaluare, din 20 aprilie 2012, lista de recomandări s-a îmbogățit cu „program de educație pentru sănătate”, „program de valorificare a aptitudinilor – hobby” și „program de dezvoltare a universului cunoașterii”. În iulie, era deja calificat ca instalator și fusese selecționat la muncă. În rest, rapoartele sale nu conțin decât câteva observații telegrafice: „Are un comportament corect, până în prezent. Recomandări: formare profesională”. Pe 26 noiembrie 2012, i s-a recomandat să facă și clasa a XII-a.

Când a ajuns la Tichilești, și a fost încarcerat în regim semi-deschis, Vali a împărțit un dormitor și două toalete cu vreo 40 de oameni. „Am văzut tot felul de lucruri: și violatori, și criminali. Puteam să iau și bube”, spune el. „Nu credeam că e vreo pușcărie ca Tichileștiul vechi”. Trezirea era la ora 6 dimineața, iar la 12, când Marius cel din libertate abia se dezmeticea, Vali era deja sătul de muncă. După vreo lună a trecut la regim deschis, ceea ce însemna câte zece oameni în

cameră. Iar în ultimele trei luni a fost mutat, ca toată lumea, în penitenciarul nou, cu câte patru paturi în cameră.

Când sute de tineri sunt puși la un loc, conflictele sunt la ordinea zilei. Anul trecut, comisia de disciplină a penitenciarului a aplicat 466 de sancțiuni pentru altercații și agresiuni, față de 362 în anul 2011. La Tichilești, Vali a văzut cum frați gemeni se iau la bătaie pentru o țigară.

Tot aici a trăit „cel mai distrus Revelion”. Începutul lui 2013 l-a prins afară, în foișor: în ultimele luni câștigase încrederea personalului pentru a face de pază. În noaptea aia a fumat și s-a uitat de acolo, de sus, la artificiile din sat. A plâns vreo oră și după aia s-a dus în cameră. Spune că, după tot ce-a trăit, gândește ca un om de 40 de ani.

Ca mulți alți deținuți, Vali a scris în celula de la Tichilești versuri despre singurătate, gratii, căință, iubire și dor de casă.

Strofa a treia a unei poezii pe care a scris-o pe o foaie de agendă sună așa: „Aici prețuiesc iubirea/ Mai mult ca orice/ Mi-aș dori să am putere/ Să rup gratiile/ Peste gardurile înalte/ Și sârma ghimpată/ Este un suflet necăjit/ Care mă așteaptă...”.

Într-un spațiu cu atât de multe constrângeri, rămân foarte puține căi de exprimare a gândurilor și a emoțiilor, iar scrisul e una dintre ele, mi-a explicat psihologul Gabriela Livadariu, purtătorul de cuvânt al Penitenciarului Rahova. „A scrie ceva, indiferent că e poezie, înseamnă tocmai să exprimi ce e în interiorul tău: gânduri, nevoi, dorințe, frustrări, cu atât mai mult cu cât nu ai nevoie decât de un creion și o hârtie. E un mod de a scăpa și de a te exprima în tot ce ai tu mai personal, mai dureros poate, mai intens într-un anumit moment”.

Nu există statistici oficiale care să măsoare recidiva în rândul tinerilor, dar cei din sistem cu care am vorbit estimează că sunt în jur de 80% șanse ca un tânăr ca Vali să recidiveze la un moment dat. Sunt foarte mulți care se întorc la Tichilești. Numărul lor a crescut în 2012 și s-ar putea să crească și anul acesta, spun cei din penitenciar.

Situația e inexplicabilă dacă privim doar înăuntru. Regulile din pușcării au evoluat: mulți dintre temuții gardieni din vremea comunismului au ieșit la pensie, iar cei care i-au înlocuit se numesc agenți de penitenciar; au apărut programe de reintegrare, în unele cazuri au fost și ceva bani pentru modernizări. Acum câteva luni, deținuții de la Tichilești au fost mutați într-o clădire nouă cu 312 locuri, care a costat 2,5 milioane de euro. Tot la Tichilești, 133 de minori și tineri au participat la cursuri de calificare în meseriile de bucătar, confecționar tâmplărie P.V.C., brutar, morar sau zidar, arată bilanțul unității pe anul 2012.

Relația dintre penitenciar și societate a rămas însă aceeași: cei de afară vor închisori sigure, sunt mai degrabă dispuși să dea bani pentru ziduri și nu-i interesează reintegrarea celor ieșiți. „Plătește tânărul, plătește victima, iar societatea închide subiectul: așa se împarte nota de plată”, spune Dana Cenușă, purtător de cuvânt al Administrației Naționale a Penitenciarelor. „Mai e apoi și media: induce sentimentul că trăim într-o societate nesigură și că trebuie să ne

gândim cum să ne protejăm, nu la ce s-ar putea face. Există o presiune mare pe clasa politică, care, la rândul său, pune presiune pe procesul legislativ. Așa că se merge pe înăsprirea pedepselor. Iar șansele de reintegrare scad”, adaugă Cenușă.

Dacă la ieșire tânărul găsește un mediu ostil, calificarea obținută în pușcărie devine inutilă, crede directorul adjunct pentru educație și asistență psihosocială de la PMT Tichilești, Ionel Ceamă. Iar în România se cere cazier pentru orice. „Ca să mă înscriu la nu știu ce, îmi cere cazier. Ca să intru într-o asociație de profesioniști, îmi cere cazier. Cred că ar trebui să renunțăm la practica asta. (...) Mai avem de muncit cu noi înșine”, spune Ceamă.

România are din 2002 o lege „privind sistemul asigurărilor pentru șomaj pentru stimularea ocupării forței de muncă”, de ale cărei prevederi beneficiază și foștii deținuți. E vorba de măsuri precum informarea și consilierea profesională, asigurarea egalității șanselor pe piața muncii sau stimularea angajatorilor. Ca urmare a aplicării acestor măsuri, în 2010 și 2011, conform Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, s-au angajat câte 13 foști deținuți de toate vârstele, iar în 2012 – 9 persoane.

Agitația străzii i se pare ciudată lui Marius. În față la Carrefour flutură steaguri, e vânt și e praf și e cald, iar taximetriștii se ceartă pe chestiuni politice. Tramvaiele din Brăila îi par aiurea lui Marius – niște vechituri zgomotoase – , în București e mult mai bine. Chiar, ce mai e prin București?

Se studiază în fiecare vitrină, iar atunci când ne oprim la un restaurant din centru, se duce la baie și se întoarce cu părul ud, aranjat. Cere o ceafă de porc cu cartofi prăjiți – ar fi vrut mazăre, dar nu mai e. Bea cafea, apoi cola și fumează întruna. Pornim spre gară, pe străzi prost asfaltate sau acoperite, provizoriu, cu pietriș. Lui Marius îi plac mașinile. Zice că în închisoare, singura pe care a văzut-o a fost Renaultul alb al tipului de la magazinul penitenciarului.

Trenul spre București e la 18:19, trebuie să așteptăm o oră într-o sală de câțiva metri pătrați sau afară, în soare. Gara e în renovare și s-a restrâns la câteva ghișee și vreo patru scaune albastre de plastic izolate în șantier, păzite de cam tot atâtea camere de supraveghere. Marius îmi cere telefonul, să o sune pe maică-sa: „Am scăpat. Voi ce faceți?”. În închisoare, a vorbit aproape zilnic cu ea.

Ne suim în tren. Avem locuri, dar le lăsăm unor tineri care vor să împartă o banchetă. Mergem în vagonul restaurant, unde, pe un scaun înalt, Marius își caută locul: scoate din când în când mapa cu diplome, studiază fiecare filă în parte. Ia apoi pozele cu Georgiana și cu fetița. Pentru că s-a născut cât era în închisoare și nu erau căsătoriți, n-a avut cum s-o treacă pe numele său: trebuia să meargă la instanță să o recunoască. A vorbit cu avocata, i-a zis că după ce se eliberează trebuie să meargă împreună cu mama, să aibă la el buletinul și certificatul de naștere al fetiței.

„Când o să facă 6-7 ani și o să meargă la școală, poate o să întrebe: «Tati, tu unde-ai fost când m-am născut eu?» Și o să-mi aduc aminte. Probabil că o să-i spun când o să înțeleagă.”

Trenul 10574 trece prin orașele și comune precum Ianca, Rușețu și Pogoanele. Oprește doar la Făurei și Urziceni, iar acolo, Marius se duce spre capătul vagonului, să fumeze. Îmi cere iarăși telefonul, să mai vorbească cu maică-sa. În timpul convorbirii, face o pauză și schimbă tonul: „Ce faci, iubita?”. Îmi spune că maică-sa i-a dat-o pe Georgiana la telefon. Îl las să fumeze și mă întorc confuz la Sorin. „Sunt foarte curios ce-ai să scrii despre chestia asta”, îmi spune.

Marius întreabă mereu câte stații mai sunt, iar la urmă de tot, când deja se văd luminile hipermarketurilor și primele blocuri ale Bucureștiului, întreabă dacă nu mai rămânem puțin în Gara de Nord, la o cafea. Se răzgândește și merge spre metrou. E târziu, dar orașul e încă pe fugă, mai ales că acum s-a răcorit puțin. Înainte de Piața Victoriei, Marius mă roagă să-i împrumut câteva zeci de lei, că vrea să-i ia flori prietenei lui și maică-sii. Urmează să ne vedem zilele viitoare la el acasă, că vrea neapărat să mi-i prezinte pe ai lui.

În ziua următoare, pe 2 aprilie, primesc un apel de la un număr pe care nu-l aveam în agendă. Când sun înapoi un bărbat îmi transmite plictisit că Marius vrea să-l contactez pe numărul „cu 377 la urmă”, cel pe care vorbise cu maică-sa în seara dinainte, în gara din Brăila.

La telefon, Marius e cu totul altfel decât îl cunoscusem la Tichilești: mult mai sigur pe el, mai direct. Vrea să-i dau niște bani pentru că fetița are nevoie de niște medicamente, iar maică-sa „n-a ieșit încă din gardă” și n-are la cine apela. De 130 de lei are nevoie. Îmi spune să ne vedem pe seară, la Universitate.

La șapte seara, Marius mă sună de pe un alt număr, îmi spune că e al Georgianeii, să mă întrebe dacă am ajuns. El o să mai întârzie, că e pe drum. A trecut vreo jumătate de oră de când aștept lângă statuile de la Universitate, iar Marius e încă la metrou. Ajunge după vreo zece minute, însă urcă pe partea cu fântâna. Mă sună ușor iritat: „Unde ești, Vlad?”. Îl găsesc lângă un cazinou, între luminile de la intrare. Spune că Georgiana și fetița sunt bine, dar nu pare să aibă chef de vorbă. Merge să caute o farmacie la Unirii, să cumpere un medicament. Îmi spune că o să ne vedem săptămâna asta, la el acasă.

O discuție cu ai lui mi-ar prinde foarte bine. S-au strâns prea multe bucăți din povestea asta care se bat cap în cap, se sfărâmă una pe alta. Aproape fiecare pasaj din biografia lui e răsturnat de documente oficiale și de mărturii.

Câteva săptămâni mai târziu aveam să găsesc o nouă contradicție majoră între cele spuse de Marius și realitate. Dosarul în baza căruia a fost condamnat la închisoare de Judecătoria Sectorului 6 din București spune povestea sa astfel:

Pe 1 iunie 2011, în jurul orei 21:30, Marius Valentin, prietena lui, Georgiana și o prietenă de-a acesteia s-au întâlnit cu un cunoscut la Piața Presei Libere. S-au suit în mașina acestuia, un Opel Astra, și au plecat spre mall-ul Plaza România, unde au ajuns pe la 22:45. Cei patru au intrat în mall și s-au așezat într-o cafenea. Una dintre fete i-a cerut lui șoferului cheile pentru a se uita la breloc. Într-un sfert de oră, fetele și Marius au dispărut de la masă, unul câte unul: prietena Georgianeii s-a dus să dea un telefon, iar Georgiana și Marius s-au ridicat pe rând, ducându-se spre toaletă. S-au întâlnit în parcare și au plecat cu mașina. Șoferul a început să-i sune la vreo zece minute după ce-a rămas singur. La primul telefon a răspuns Marius, care i-a zis să-i aștepte la masă, că vin imediat. A mai așteptat cam un sfert de oră după care s-a dus la toaletă, dar nu i-a găsit pe niciunul. Mai târziu, când șoferul a coborât în parcare și n-a găsit mașina, a sunat iar. A răspuns prietena Georgianeii și i-a zis să stea liniștit și să-i aștepte, că se întorc. Apoi și-au închis telefoanele. Erau deja în drum spre Sinaia. Până acolo, au oprit în Ploiești, unde au vândut cu 90 de lei un telefon și un GPS pe care le-au găsit în mașină, pentru a alimenta.

Victima a așteptat până pe la 5:00 dimineața în parcare, apoi a sunat la poliție.

Ceea ce părea o glumă a devenit un caz, iar de caz s-a ocupat agentul șef principal Cristian Bordei, de la Secția 22 din Drumul Taberei.

După ce autoturismul, care-i aparținea tatălui victimei, a fost dat în urmărire, Opelul a fost oprit la Sinaia. Fetele au scăpat, pentru că la data aceea erau minore. Marius a stat în arest preventiv la Penitenciarul Rahova până pe 7 iulie 2011.

Judecătoria Sectorului 6 a dat sentința pe 16 septembrie 2011: 18 luni cu suspendare. A mai primit 9 luni pentru furtul GPS-ului și al telefonului, însă pedepsele au fost contopite. Instanța a dispus ca, timp de patru ani, Marius să se prezinte periodic la Serviciul de Probațiune de pe lângă Tribunalul București, să anunțe orice schimbare a domiciliului ori a locului de muncă și să urmeze un curs de învățământ ori de calificare. În urma unei evaluări, cei de la Probațiune l-au inclus la risc de recidivă redus. Asta, explică șeful Serviciului pe București, Gabriel Oancea, pentru că era tânăr, nu mai fusese sub supraveghere, muncea cu forme legale. „Chiar avea și în plan să susțină și Bacalaureatul. Și la un moment dat, se întâmplă o ruptură: nu se mai prezintă la sediul Serviciului, încep să-i fie emise avertismentele de neprezentare...”.

Între timp, pe 28 noiembrie 2011, Judecătoria Sectorului 4 îl condamnase pentru un furt mai vechi, tot de mașină, întârziat din cauza neprezentării sale la termene. Abia în august 2012, instanța i-a anunțat pe cei de la Probațiune că Marius Valentin fusese condamnat și pentru acel furt.

În iulie 2010, Marius a mers la pescuit în comuna Hotarele din județul Giurgiu, împreună cu doi cunoscuți. Pe drumul de întoarcere, mașina a derapat, iar cei trei au înnoptat în mașină. Cât ceilalți au plecat după o altă mașină care să vină să-i tracteze, Marius a umblat în torpedou și a luat de acolo cheile unei alte mașini și un telefon mobil. S-a întors la București, a găsit autoturismul în fața casei victimei și a plecat cu el. L-a condus timp de mai multe zile, iar când a rămas fără benzină a vândut telefonul găsit în torpedou. Apoi mașina s-a defectat și a

abandonat-o pe strada Dobroiești. Judecătoria Sectorului 4 l-a condamnat la doi ani de închisoare cu executare.

După ce pedepsele anterioare au fost contopite, Marius a ajuns la Tichilești pentru doi ani și o lună și a devenit Vali.

Apoi, în martie anul trecut, când se afla deja în închisoare, Judecătoria Sinaia l-a condamnat la încă opt luni, pentru că a condus fără permis. În motivarea sentinței, instanța menționa și două amenzi administrative pentru alt furt din 2010 (când Marius Valentin era încă minor) și considera că, prin noua faptă, tânărul a dat dovadă „de o deosebită perseverență infracțională și rezistență față de scopul coercitiv și educativ al pedepsei”.

Când i s-a dat ultimul cuvânt, Marius a spus „că recunoaște și regretă fapta comisă, pe care a luat-o ca pe o glumă”.

Pe măsură ce judecătoriile cu care Marius Valentin a interacționat îmi răspund la cereri și îi citesc dosarele, realizez că băiatul ăsta cu două nume a devenit coșmarul meu, ca reporter: m-a mințit întruna, aproape toată povestea pe care mi-a servit-o e inventată.

Sunt câteva lucruri pe care pot totuși să le înțeleg. La prima întâlnire, a născocit o familie care să dea bine, poate că n-avea habar că ne vom mai vedea și-a doua oară și spera să scriu despre el cu „mama chirurg” și „tatăl patron”. A vrut o școală mai bună, iar un liceu bilingv e preferabil unei școli de arte și meserii. A pomenit mai puține fapte și le-a micșorat, pentru a părea cât mai puțin vinovat. A vrut, poate, să-mi provoace compasiune, să pară un băiat nimerit acolo din greșeală.

Viața în celulă o schimbă pe cea de dinaintea detenției. E un lucru obișnuit ca orice persoană care ajunge după gratii să inventeze lucruri legate de școlile prin care a trecut, meseriile practicate, situația familială sau grupul de prieteni din care a făcut parte. „Nu spun adevărul de frică să nu li se întâmple ceva rău, să nu fie agresați, să nu fie marginalizați în vreun fel”, spune psihologul Gabriela Livadariu. „Nu spun ca să-și conserve cumva imaginea în fața celorlalți. (...) Minimalizează, distorsionează acțiunile, infracțiunile.”

Fiecare deținut are de-a face cu un psiholog după arest, în perioada de carantinare-observare, în perioada în care sunt transferați în penitenciar de la secțiile de poliție. Livadariu spune că „tinerii sunt mai puțin dispuși la a comunica despre ei și a-și pune întrebări despre ei. Depinde foarte mult de cât de repede și cât de mult le câștiga încrederea tinerilor, cât de mult reușești să comunici pe frecvența de care au ei nevoie”.

Însă în cazul lui nu puteam pricepe ușurința cu care lipea minciuna de adevăr. De exemplu, cum de mi-a zis că a făcut un liceu bilingv, dar în aceeași zi mi-a arătat o adeverință de la o școală de Arte și Meserii.

De două luni, de când e în libertate, l-am căutat întruna pe Marius Valentin. Trebuia să aflu care-i de fapt viața lui, să-i cunosc familia, vecinii, profesorii. Voiam să aflu apoi ce are de gând mai departe, dacă sunt șanse ca societatea să-l accepte.

La Romană, acolo unde spunea că lucrase, prin Pantelimon, acolo unde a învățat, prin Apărătorii Patriei, la adresa sa din buletin, sau prin Drumul Taberei, la o secție de poliție cu care a avut de-a face. Uneori, am găsit fărâme din ceea ce par a fi două laturi ale personalității sale, despărțite de prenume. Memoria instituțiilor cu care a avut de-a face Marius Valentin este fie slăbită, fie sigilată.

Am sunat mai întâi pe numărul despre care știam că e al prietenei lui. Am început conversația cu „Salut, Georgiana”, iar o voce de puștoaică a zis „Da”. Am cerut cu Marius și mi-a spus că poate să mi-l dea la telefon doar diseară, când ajunge acasă de la muncă. A mai răspuns încă o dată seara, zicea că n-a ajuns acasă. În zilele următoare mi-a respins apelurile.

McDonald's-ul de la Romană e unul dintre cele mai aglomerate din București. Un amestec de puștani de liceu, studenți de la ASE, corporatiști și bătrâni ieșiți la plimbare testează nervii angajaților cu șepcuțe, în fiecare zi la ora prânzului. Pe teighea au fost mereu formulare de angajare, chiar și în cele mai grele luni ale crizei. Vali spunea că a lucrat aici din martie 2008 până în iulie 2011. Cel puțin data plecării este falsă: la vremea aceea se afla deja în arest preventiv, pentru furtul mașinii de la Plaza. O perioadă totuși a lucrat aici: își amintește vag de el Cornelia, o angajată mai veche. Zice că și-a dat demisia acum vreo doi ani.

Înainte de eliberare, Vali voia să se reangajeze la McDonald's. La trei zile după ce-a ieșit, l-a sunat pe un angajat al penitenciarului și i-a zis chiar că și-a depus CV-ul acolo și chiar în acea zi, la ora 14, urma să aibă interviu de angajare. Într-unul din puținele SMS-uri la care mi-a răspuns – pe la jumătatea lui mai –, s-a scuzat că n-are timp de întâlniri, pentru că lucrează până pe la 10 seara la McDonald's Romană. În ziua următoare, am trecut pe acolo și, pentru că nu l-am recunoscut sub nicio șepcuță de la teighea sau de pe-afară, i-am trimis un alt SMS: „Ești la muncă?”. Nu mi-a răspuns.

Pe bucata de hârtie pe care mi-o lăsase în decembrie, Vali trecuse o adresă, la care ar fi locuit bunica lui. Aceași adresă apare în mai toate documentele sale oficiale. E un număr de casă pe strada Sergent Nicolae Florescu, prin spatele dughenelor înghesuite la stația de metrou Apărătorii Patriei. După-amiaza, când blocurile dinspre Piața Sudului clocotesc, bucata asta de mahala, cu casele ei mărunte încă respiră sub copaci. Un bărbat scoate apă din fântână și înjură, doi bătrâni joacă cărți la o măsuță, două femei beau cola lângă o mașină cu măruntaiele scoase.

Casa indicată de Vali e una bătrânească, dar are un gard nou, cu scânduri inegale și nevopsite. Pe la jumătatea lui aprilie, când am fost pe acolo prima dată, avea lacăt pus pe dinafară. Acum, în mai, are și un anunț de vânzare și un număr de telefon.

Vecinul de vizavi e un bărbat plin de zgârieturi ce-și face de lucru cu o mică betonieră. A văzut în ultima vreme pe acolo un domn la vreo 40 de ani, cu un Audi. N-a vorbit niciodată cu el. La numărul de telefon de pe gard răspunde o doamnă de la o agenție imobiliară, care-mi spune că respectiva casă și-a schimbat proprietarul acum vreo două luni.

La două case mai încolo, alți vecini spun că fostul proprietar era unul Alexe și a stat acolo vreo 40 de ani. N-au auzit nici de Marius, nici de Vali.

După ce mi-a respins zeci de apeluri, Marius Valentin mi-a dat bip în a treia zi de Paști, de pe „numărul Georgianeii”. Nu l-am auzit din prima, așa că mi-a trimis și SMS: „Sunama pe nr 0761... sunt marius! K sa vi la mn azi”. La telefon mi-a spus că ai lui vor să mă cunoască și să ne vedem pe la 7 în Ghencea, la capătul tramvaiului 41.

Seara n-a mai răspuns la telefon sau la SMS-uri. Am așteptat în Ghencea vreo oră. Până s-a întunecat, au trecut prin dreptul meu zeci de tramvaie, și fiecare dintre ele și-a deschis ușile în fața mea pentru o vreme. Târziu, înainte să urc, m-am mai uitat o dată peste lungă listă de întrebări fără răspuns strânse în carnețel, întrebându-mă dacă aveam vreodată să aflu adevărul despre Marius Valentin.

Secția 22 Poliție e în spatele Pieței Drumul Taberei, o clădire galbenă într-un capăt de alee. Într-un birou de la etajul al doilea, l-am întâlnit pe agentul șef principal Cristian Bordei, cel care s-a dus la Sinaia să ancheteze furtul mașinii.

Nu-și amintește să fi avut cine știe ce probleme cu Marius: „N-a fost reticent. Adică nu mai avea ce să facă. Bine, inițial mințea. (...) Mințea că n-a luat el, că n-a făcut. Pe urmă și-a revenit. Nici n-am stat prea mult, pentru că s-a făcut repede dosarul și nu aveam ce s-o întindem, să stăm o sută de ani după el.”

Bordei e un om masiv, ce răsuflă greu și vorbește puțin. Lucrează din 1994 pe infracțiuni de felul ăsta și spune că a văzut „un miliard de cazuri și o sută de milioane de hoți”. După câte a văzut, nu prea crede în reintegrarea celor cu care are de-a face: „Se mai reintegrează ăștia care au fost de nu știu câte ori [în pușcărie], și la un moment dat se satură ei. După 40 de ani, se cam satură ei de pedepse și de astea”.

Școala de Arte și Meserii nr. 2 e în Pantelimon, prinsă în spatele blocurilor de la bulevard. Dincolo de clădirea gălbui cu roșu sunt biserica și cimitirul Mărcuța, pe lângă care se încovoiaie Lacul Dobroiești.

Nu e o școală profesională oarecare, spune directorul instituției, Cristian Ionescu: plăcuța de la intrare va fi schimbată în curând, cu una care să spună clar că e vorba de o școală specială. „Toți cei care învață aici ajung în baza unui certificat de handicap”, mi-a spus directorul. E vorba de copii ale căror probleme psihice au fost depistate în primii ani de copilărie. În aceste condiții, Ionescu a refuzat să-mi dea mai multe detalii despre Marius Valentin. Încă o întorsătură pentru povestea asta: Marius ar putea suferi de o afecțiune psihică. Ar explica unele lucruri. Dar dacă e așa, cum de a ajuns în închisoare ca un om obișnuit?

În motivarea sentinței Judecătoriei Sectorului 6 apare o referință la un act de circumstanțiere deșur de tânăr după încheierea dezbaterilor: e vorba de o adeverință ce conținea o caracterizare dată de doi profesori ai Școlii de Arte și Meserii nr. 2. În restul dosarelor sale, Marius Valentin a fost tratat ca un adult oarecare. Doar instanța putea cere Institutului de Medicină Legală o expertiză care să stabilească dacă tânărul suferă de vreo boală care să-i afecteze discernământul. N-a fost cazul: în niciunul dintre documentele trimise de instanțele care au răspuns la solicitări de informații nu există referiri la vreo asemenea expertiză.

Iar din punct de vedere legal, toți cei care ajung într-un penitenciar aveau discernământ la data comiterii faptei. „Teoretic, dacă n-ar fi avut discernământ, nu s-ar fi aflat la noi”, mi-a spus purtătorul de cuvânt al PMT Tichilești, Ionel Dincă. „Teoretic. Practic, de-a lungul timpului am întâlnit câteva cazuri care numai discernământ nu aveau”. Nu e cazul lui Vali, mă asigură Dincă. Toată lumea de la Tichilești l-a considerat pe Vali un copil cuminte, iar pentru sistem asta e suficient.

Credeam că a dispărut de tot când, pe 21 mai, primesc un SMS de la Marius. Vrea să ne vedem la Piața Sudului, să mergem s-o vedem pe maică-sa la spital.

Vreo 40 de minute mai târziu, îl găsesc așteptându-mă în capul scărilor de la metrou, înspre Big Berceni. Își dă jos ochelarii de soare cu rame albe, zâmbește și-mi întinde mâna. De sub mâneca tricoului, coboară pe antebraț un tatuaj cu o împletitură lunguiață.

Mergem pe trotuarul umbrit spre Spitalul Clinic de Psihiatrie Alexandru Obregia și îmi povestește despre muncă: la McDonald's l-au primit fără să-i mai ceară cazierul, că-l cunoștea managerul. În primele trei săptămâni a muncit la bucătărie, acum l-au mutat la casă.

Îl întreb de Georgiana și de fetiță. Se oprește o secundă, apoi rupe răspunsul în două propoziții scurte: „Georgiana e la servicii. Fata e la soacra mea”. Cu părinții Georgianeii nu prea se înțelege. Adică maică-sa e cum e, dar problema e cu taică-su, care nu vrea să audă de el: să-l vadă cu o casă, cu un loc de muncă ca oamenii și după aia poate mai stau la discuții.

Trebuie să știi care-i adevărul despre Georgiana. Înainte să intrăm pe poarta spitalului, îl întreb dacă Georgiana a avut un accident. Se poticnește o secundă, lasă capul în pământ și începe să vorbească repede: „Da. A stat în comă. (...) Am sunat eu pe 8 martie, apoi câteva săptămâni îmi

zicea că e plecată, că e afară. Când am venit acasă, ea era în spital. Dar a stat mult în comă, vreo lună și ceva. (...) Eu am crezut că a murit, îți dai seama. Dacă nu mi-au zis nimic....”.

Trecem de poarta spitalului, ocolim câteva clădiri și ajungem în dreptul Secției 1. Se luminează iar când o vede pe maică-sa, Angela, în mijlocul aleii. E o femeie palidă și cu părul alb prins, îmbrăcată într-un halat albastru imprimat cu margarete, peste o rochie de casă. Se mișcă și vorbește încet, dar zâmbește.

Doamna Angela are diabet de vreo 12 ani, iar vinerea trecută i-a crescut glicemia așa rău, că a căzut pe stradă. Marius spune că ambulanța a dus-o la Spitalul Municipal și de acolo au transferat-o aici, la Obregia. Deși e spital de psihiatrie, ar fi mai aproape de casă și de aia.

Sunt prea multe supărări adunate, explică femeia. „Și treaba cu el, și necazurile care au venit pe urmă. N-a fost ușor.” L-a crescut singură: soțul ei, Constantin, a murit în 1994, ucis de un coleg de muncă „pentru niște nenorociți de bani”. Marius avea doi ani atunci, era cel mai mic dintre frați. „A muncit de mic, a făcut școală, dar are mania mașinilor.” A învățat să conducă la 9-10 ani, pe când ajuta într-o spălătorie. Băga mașinile, apoi le scotea de sub jetul de apă.

Se uită spre Marius, iar supărarea e ca nouă. „Cum ai putut să iei mașina și să pleci, așa? Amândoi, și cu Georgiana.”

După ce-a ajuns la Tichilești, în ianuarie anul trecut, nu l-a mai văzut: drumul era prea scump și prea greu. Dar și-au trimis scrisori și au vorbit la telefon cam în fiecare zi. L-a mai pus și niște bani. Pentru a-și rotunji pensia, a mai făcut contabilitate ici-colo.

Georgiana s-a mutat cu ea, apoi s-a născut fetița. Sunt curios cum se înțelege cu Georgiana. Femeia se oprește mirată: „Nu, Georgiana e fata care-a murit, e concubina lui. (...) S-a întâmplat necazul pe 8 martie. Ce mai avea? O lună de zile și venea el acasă. Mai bine că nu i-au zis, mai făcea și o prostie pe acolo”.

După ce acum câteva minute băiatul zicea că prietena lui a scăpat, acum continuă fără să clipească spusele femeii și-și schimbă din mers povestea inițială: spune că a știut de când un angajat al penitenciarului l-a întrebat din senin de Georgiana, s-a prins „că e ceva”. Maică-sa îi cere să nu mai caute semne, să nu mai reconstituie momentele alea: așa a vrut Dumnezeu.

Nu știu ce să mai cred, așa că-i las să descrie mai departe o realitate de care amândoi par convinși.

Ștefania a început să meargă, îi dau și dinții, dar e încă nebotezată: l-au așteptat pe el să iasă din pușcărie. Acum trebuie să arate că s-a copt la minte și să-și vadă de serviciu, că fetița are nevoie de toate cele. „Și-o găsi și el mai târziu o fată, un suflet să aibă grijă de copila asta”, speră ea.

Se uită la el din cap până-n picioare: un puști cu ochelari de soare, care-a stat 14 luni în pușcărie pentru o tâmpenie. Marius Valentin zice că sunt alții care-au făcut lucruri mai grave și-au luat mai puțin, dar ea i-o taie scurt: „Nu facem noi legile, mamă”.

Merge cu mine până-n stația de autobuz, după asta o să se-ntoarcă la spital, să mai stea cu maică-sa. I se pare mai slăbită decât ieri și se teme că îi ascunde ceva. El e însă binedispus, mai energic decât atunci când ne-am întâlnit. Îl întreb de accident: ce s-a întâmplat de fapt? Lasă o clipă capul în pământ, apoi începe să povestească cum i-au ascuns adevărul inclusiv după ce-a ajuns acasă, că el tot întreba de Georgiana, iar mama fetei îi tot zicea că e la spital, în comă. "Le-am zis: "Dacă s-a întâmplat ceva cu Georgiana, vreau să știu, nu mă mai țineți așa", ar fi răbufnit el după vreo trei zile. Rămâne în stație, înainte să termine de încheiat acest nou episod.

În ziua următoare, îmi trimite SMS: are nevoie disperată de 1200 de lei, pentru că maică-sa a intrat în comă și trebuie să intre în operație. A sunat cică doctorița să ceară și trebuie să meargă urgent. E dispus să-mi lase actele de la apartament, dacă nu am încredere. A doua variantă e să-mi lase cardul lui și să scot banii când îi intră salariul.

Nu mai răspunde după ce-i cer numele și telefonul doctoriței.

Carnețelul meu e plin de semne de întrebare, sunt cicatricile unei povești despre reintegrarea unui tânăr proaspăt ieșit din închisoare.

** Pentru a-i afecta cât mai puțin șansele de reintegrare și din motive ce vor deveni evidente pe parcursul textului, am ales să nu îi publicăm numele complet.*

Acest material, publicat în "Decât o Revistă" #13 (toamnă 2013),

a fost realizat în cadrul concursului jurnalistic „Povești pentru mai bine”, susținut de Fundația ERSTE și Decât o Revistă.